

Saanko luvan KALATANSSIIN?

Kun vetouistelua tarkastellaan kalatanssina, voidaan luopua eläimen inhimillistämisestä ja siirtyä ihmisen eläimellistämiseen.

TEKSTI VESA MARKUKSELA | KUVITUS JUTTA MYKRÄ

Moottorivetouistelu on kalastusmuoto, jossa veneen avulla vedetään vedessä olevaa kalastusvapaa ja siiman päässä olevaa syöttiä. Moottorivetouisteluveneessä voi olla yksi tai useampi kalastaja, kuten on myös vedettävien vapojen laita. Vetouistelun tuoksinassa mahdollistuvat monitahoiset, syvästi keholliset sekä aistilliset, kalan ja kalastajan väliset kohtaamiset. Uistelun toteutuminen vaihtelevassa vesistömaisemassa ja säätiloissa uhkuu erilaisia rytmijärjestyksiä sekä liikkeen tempoja. Kalastajien ja kalojen kehot liikkuvat vesistön pinnan päällä ja alla – joko erillään toisistaan tahi toisiinsa vastavuoroisesti solmiutuneena.

Kalastaja pyrkii saavuttamaan kehollisen yhteyden kalaan materiaalsen toimijuuden välityksellä. Kala voi puolestaan karttaa kalastajan läsnäoloa ja hänen aiheuttamiaan aistiärsyksiä. Toisaalta kala voi myös kiinnostua kalastajan toimista ja tehdä tuttavuutta aistillisesti kiehtovien pyyntöjen kanssa. Vesistön olemus ja

vallitseva sää puolestaan määrittävät sekä kalan että kalastajan toimintaa. Tätä vetouistelukäytännön monimutkaista koreografiaa voidaan luonnehtia paritanssiksi. Se on kalan ja kalastajan välistä tanssia, joka tapahtuu vesistömaiseman tanssilavalla. Tanssiorkesterina toimii sää, joka määrää tanssin rytmin ja temmon.

Tanssin kielikuvassa me toimimme maailmassa, maailma toimii meihin nähden – edestakaisessa dynaamisessa prosessissa. Kalaparitanssin kaikkien toimijoiden – kalojen, kalastajan, vesistön ja sään – toimijuus muuttuu alati ja odottamattomasti tanssikäytännön kuluessa. Paritanssin aikana toimijuus myös jakaantuu vaihtelevasti tanssiin osallistuvien kanssa. Katsannossa painotetaan eläimen ja ihmisen yhteen kietoutuneita kehollisia kohtaamisia alati muuntuvassa vesistömaisemassa. Se haastaa ihmisen ylivallan ehdottomalla näkemystä, jossa luovutaan eläimen inhimillistämisestä ja siirrytään ihmisen eläimellistämiseen – pyydetään lupaa tanssia ja aistia kuin kala.

Vetouistelun tarkastelu kalatanssina tuo esiin uudenlaisia näkemyksiä vesistössä tapahtuvan eläimen ja ihmiseläimen kohtaamisen aistillisesta ja kehollisesta luonteesta. Kala ja vesistö eivät ole passiivisia toiminnan kohteita tai toiminta-alustoja vaan aktiivisia toimijoita käytännössä. Esimerkiksi kalatanssia edeltävässä vaiheessa, tanssihaussa, kala etsitään vesistön, tanssalin, uumenista. Tämä ei ole vain kaikuluotaimella tapahtuvaa sattumanvaraista piilosilla olevan etsintää. Tanssiparia hakeva kalastaja pyrkii pääsemään samalle aallonpituudelle kalan kehollisesta tekemisestä kalan vesiperällä. Kalastaja pyrkii loitontumaan ihmiskäytännöistä ja lähentymään kalan käytäntöön. Kalastaja eläimellistyy olemalla avoin kalalle ja aistimalla kuin kala. Kalastaja asettautuu kalan käytännön ymmärrykseen, ei niinkään sisäisen kokemusmaailmaan. Vastavuoroisesti kala voi kalatanssin myötä kiskoutua tulemaan ihmiseksi, ainakin tulemaan sinuiksi kalastuskäytännöistä.

Kalaparitanssin tutkiminen aistietnografisen ja käytäntöteoreettiseen kyselevän otteen kautta tuo esiin sen, että on mahdollista saavuttaa asteittaista aistillista yhteyttä sekä käsitystä kalan ja kalastajan maailmojen välisistä kytköksistä. Paritanssissa tapahtuva tutustuminen eläimen pienliikkeeseen, kehollisiin rytmeihin sekä liikehdintään poikkeaa tavanomaisesta. Tapahuuhan tutustuminen tuntemattomaan ja jopa tutuksi tuleminen teknologia-avusteisesti – etäältä – ilman li-

kiyhteyttä tai kehollista kosketusta.

Vesistön, tanssilavan, tutkiminen tarjoaa uusia näkökulmia myös maisemakeskusteluihin. Yhtäältä se valaisee, kuinka sekä kala että kalastaja kohtaavat vesistömaiseman sopeuttavilla aistillisilla ja kehollisilla käytännöillä. Näissä toiminnallisissa käytännöissä vesistömaisemaa tehdään myös erityiseksi, merkitykselliseksi. Toisaalta tarkastelu tarjoaa ”ennen näkemättömän” katsannon. Se esittää toiminnallisen vesistömaiseman rakentuvan kahdesta toisiinsa yhteen liittyvästä osamaisemasta: pinnan päällisestä ja pinnanalaisesta. Tanssiorkesterina toimivan sään huomioiminen puolestaan jatkaa keskusteluja ei-inhimillisestä toimijuudesta painottamalla sään merkitystä pinnanalaiseen vesistömaisemaan ja erityisesti kalan käytäntöihin.

Vaikka paritanssi on itsessään ihmiskeskeinen käsite, se tarjoaa kalalle valtaistetun toimijan aseman. Kala ymmärretään kalaparitanssissa omaehtoiseksi toimijaksi, tanssin taitajaksi. Kalastaja, luvan saatuaan, tanssii tähden kanssa. Tähden, joka voi valita, ohjata ja viedä tanssia. Paritanssi ilmentää lyhytaikaisuudsakin kalastuksen aistillisesti tihentynyttä luonnetta. Käytäntöä, jossa kehot ovat solmiutuneet toisiinsa ja keinoon vastavuoroiseen liikkeeseen. Kalastaminen on ennen muuta paritoimintaa – it takes two to tango. ●

Kirjoittaja on yliopistonlehtori yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa.